

לקראת הקונגרס ה-20 של המפלגה הקומוניסטית הסינית – מורה נבוכים

טוביה גרינג | 3 באוקטובר, 2022 | גיליון 1649

ב-16 באוקטובר יפתח בבניג'ינג האירוע הפוליטי החשוב ביותר של העשור עבור סין - הקונגרס ה-20 של המפלגה הקומוניסטית הסינית. מעטה הערפל שאופף את הכינוס גורם לכך שעניי העולם נשואות כעת לאדם אחד, ש"י ג'ין-פינג, אשר צפוי לבסס את כוחו בצמרת המפלגה ולהנהיג ביד ברזל את המדינה הגדולה בעולם. במהלך הקונגרס, ש"י צפוי למסור את דוח העבודה של המק"ס - מסמך זה יתווה עבור סין את הדרך לחמש השנים הבאות ויקבע סדרי עדיפויות לאומיים. סין צפויה להתמקד ביוזמות פיתוח וביטחון אזוריות וגלובליות בהובלתה, שבבסיסן הן נועדו לספק אלטרנטיבה למסגרות בהובלה אמריקאית. הלחץ הנוכחי על ירושלים מצד ארצות הברית, צפוי רק לעלות, מה שיחייב שקיפות, תיאום ציפיות ושיתופי פעולה הדוקים מתמיד בין ישראל לבית הלבן, כדי לא לפגוע בשותפות האסטרטגית עימה ובה בעת ביחסים התקינים עם בייג'ינג.

הסיקור על אודות סין באחרונה היה מלא חרושת שמועות. מספר מקורות בהודו ובמערב דיווחו על הפיכה צבאית בבניג'ינג וכי מנהיג המפלגה הקומוניסטית הסינית (מק"ס), ש"י ג'ין-פינג, שהינו גם מפקד צבא השחרור העממי ונשיא המדינה, נתון במעצר בית. הידיעה הוזמה ביום שלישי, כשנשיא סין עצמו ש"י הוביל סיור מודרך בתערוכה בבניג'ינג החוגגת עשור לכהונתו. למרות זאת, העובדה שאפילו חוקרים ועיתונאים ותיקים דנו ברצינות בסבירות שאחד מהאנשים החזקים בעולם נתון למרות הצבא המחישה עד כמה הקופסה השחורה של הפוליטיקה הסינית אטומה לצופים מבחוץ. למעשה, אירוע דומה התרחש כבר בחודש הראשון של ש"י בתפקיד עקב "היעלמותו" מעין הציבור למספר ימים וביטול שורה של פגישות מתוכננות עם דיפלומטים זרים. המשותף לשני המקרים הוא המתיחות הגבוהה לקראת האירוע החשוב ביותר של העשור בפוליטיקה הסינית: הקונגרס הלאומי (National Congress) של המק"ס.

הקונגרס מתכנס לשבוע שלם אחת לחמש שנים בהיכל הגדול של העם בבניג'ינג. השנה הוא יפתח ב-16 באוקטובר זו הפעם ה-20 מאז הקמתה של המפלגה ב-1921. 2,296 נציגים מתוך 96 מיליון חברי מפלגה יעלו לבירה כדי לאשרר שורת החלטות מהותיות וחילופי גברי שנקבעו מבעוד מועד, כשעיקרם הוא בחירת צמרת ההנהגה של המק"ס, הוועד המרכזי

(Central Committee). מתוך כ-200 חברים בוועד המרכזי ייבחרו 25 (רובם המוחלט גברים) לשרת בלשכה הפוליטית (Politburo) של המק"ס. הם, בתורם, יעמידו מתוכם כשבעה חברים לשמש כוועדה המתמדת של הלשכה הפוליטית (Politburo Standing Committee), אותה קבוצה שתנהיג את המדינה הגדולה בעולם עד שנת 2027.

חוקת המפלגה קובעת שישה תפקידים עיקריים לקונגרס: בנוסף לבחירת הרכב הוועד המרכזי, הקונגרס ממנה את חברי הוועדה המרכזית לפיקוח משמעת (CCDI), שהינו הגוף העליון נגד שחיתות בסין. כמו כן, הקונגרס בוחן את דוח העבודה של הוועד המרכזי היוצא וה-CCDI, מאשר תיקונים לחוקת המפלגה ודן בסוגיות שעל הפרק לצורך התוויית מדיניות לחמש השנים הבאות.

ראשון בין שווים?

שבעה חברי הוועדה המתמדת מדורגים בסדר יורד לפי חשיבות תפקידם בצמרת המפלגה והממשלה. מתחילת שנות ה-90 הייתה למפלגה מוסכמה לא-כתובה בשם "שבע בפנים, שמונה בחוץ" (*qī shàng bā xià* 七上八下), שלפיה חברי הוועדה המתמדת שבמועד הקונגרס גילם מעל 68 שנים נאלצים לפרוש מהחיים הפוליטיים, ואילו בני 67 ומטה רשאים לשוב ולהיבחר לוועד המרכזי (לעתים לתפקיד אחר).

לדוגמה, למספרי שלוש ושבע (לי ג'אן-שו וחאן ג'ינג) ימלאו יותר מ-68 שנה ביום הקונגרס ולכן הם צפויים לפרוש מהחיים הפוליטיים. לעומת זאת, מספר שתיים במפלגה וראש הממשלה הנוכחי, לי קה-צ'יאנג, הינו יליד 1955, לפיכך באפשרותו לשוב ולהיבחר לוועד המרכזי (על פי חוקת המדינה, לי יהיה מחויב להתחלף כעבור שתי כהונות).

המסורת הופרה בקונגרס ה-19 לפני חמש שנים, כשמקורבו של ש"י, ואנג צ'י-שאן, שגילו נשק ל-70, נבחר לכהן כסגן הנשיא ולעמוד בראש ה-CCDI. עוד יוצא מן הכלל הוא ש"י בן ה-69, שלא מראה כוונה לפרוש אחרי שתי כהונות של חמש שנים כל אחת, ונכון להיום לא נבחר יורש מיועד להחליפו. אדרבה, עת נכנס לתפקיד, ש"י פעל במרץ לרכז את כוחו כמנהיג הבלתי-מעורער של סין. עוד טרם הביא לביטול מגבלת שתי הכהונות לראשות המדינה ב-2018, ש"י פתח בקמפיין למלחמה בשחיתות. לצד פעילות נגד שחיתות אמיתית במפלגה, ש"י נעזר במבצע כדי להיפטר מיריבים פוליטיים ולהחליפם באנשי שלומו. החל מנובמבר 2012 נחקרו ונענשו למעלה מ-4 מיליון חברי מפלגה, מתוכם כ-500 דמויות מפתח במפלגה, בממשלה, בצבא ובתעשייה. בימים אלה, שני שרים לשעבר נידונו למוות ושלושה מפקדי משטרה נדונו למאסר ממושך על שחיתות בהיקף של עד עשרות מיליוני דולרים; חמור מכך - הם ניסו לבסס סיעה פוליטית שאינה נאמנה לש"י.

ש"י אינו דיקטטור במובן של "שליט יחיד כל-יכול", מכיוון שלצידו שולטים במדינה הענקית עוד 23 גברים ואישה אחת המרכיבים את הלשכה הפוליטית. ברם, מעת שהתמנה למזכ"ל המפלגה, הוא הצליח לזכות בתמיכתם הבלתי-מתפשרת של ששת חבריו לוועדה המתמדת

בכך שיוגדר כ"ליבה" של המפלגה. מלבד חיזוק מעמדו ברמה הסמלית, ש"י ביצע ארגון מחדש במבנה המפלגה וזרועותיה כדי לרכז בידיו סמכויות שיבטיחו את מעורבותו הישירה בקבלת ההחלטות. יתר על כן, ש"י הוא המנהיג הראשון מאז מאז דזה-דונג ששמו נכנס לחוקה, ובדומה למאז, ש"י מעודד פולחן אישיות כלל-מפלגתי וכלל-ארצי כ"מנהיג העם" ו"רב החובל" שינווט את הספינה הסינית בסערה העולמית לעבר "התחיה המחודשת של העם הסיני". כ"ליבה" של המפלגה, ש"י מוביל מלחמת חורמה על "נשמתה" בדמות קמפיינים אידאולוגיים וחינוכיים לחיזוק המשמעת המפלגתית ואחדות השורות כדי להבטיח "נאמנות מוחלטת" למדינה, למפלגה, ולעומד בראשה.

משנתו הפוליטית-אידאולוגית, "מחשבת ש"י ג'ין-פינג על סוציאליזם בעל מאפיינים סיניים לעידן החדש", נוגעת כיום בכל תחום אפשרי בניהול היומיומי של המפלגה, המדינה והצבא. לבסוף, ש"י פעל רבות להבטיח את עליונות המפלגה בקביעת סדר היום בסין. ביטוי מוחשי לכך הגיע בנובמבר 2020 כאשר ש"י קיבל באופן אישי את ההחלטה לעצור את ההנפקה הגדולה בהיסטוריה בשווי של \$34 מיליארד של חברת אנט פייננשל מבית עליבאבא של המיליארדר ג'ק מא. הייתה זאת הסנונית הראשונה לסערה הרגולטורית שהכתה במגזר הטכנולוגי של סין בהובלת המפלגה והוביל לכך שחברות סיניות הנסחרות בחו"ל איבדו כ-2 טריליון דולר משוויין. בד בבד, ש"י כפה על חברות פרטיות וממשלתיות להשיל נתחים משמעותיים מרווחיהן לטובת סל הרווחה ורשת הביטחון החברתיים תחת אג'נדה כלכלית לא מוגדרת של "שגשוג משותף" (שצפויה לקבל דחיפה בקונגרס הקרוב).

חמש השנים הבאות ומשמעויות לישראל

הקופסה השחורה של הפוליטיקה הסינית נותרה אטומה מתמיד, וחיזוי זהות המנהיגים הנכנסים והיוצאים והתפקידים שיאיישו כמוהו כהימור על סוסים במרוץ. מה שבטוח הוא מעמדו הבלתי מעורער של העומד בראש המפלגה, ש"י ג'ין-פינג, כשמידת הקרבה האישית והמקצועית למנהיג מצד החברים החדשים בוועד המרכזי, בדגש על ראש הממשלה, תשקף במידה מסוימת את גבולות השפעתו בשנים הבאות.

במהלך הקונגרס, ש"י צפוי למסור את *דוח העבודה של המק"ס* – מסמך זה יתווה עבור סין את הדרך לחמש השנים הבאות ויקבע סדרי עדיפויות לאומיים. כך יוכלו שחקנים חיצוניים, כולל מדינת ישראל, לבחון את הדוח ולעקוב כיצד הדרגים הביצועיים ממלאים את הפרטים ומיישמים אותם, בדגש על האתגרים הבאים:

- **כלכלה** – הבנק העולמי פרסם השבוע כי הוא צופה שהתוצר של סין לשנת 2022 יצמח ב-2.8 אחוזים, כחצי מהיעד שקבעה הממשלה הסינית במרץ – 5.5 אחוזים. הנתון הנמוך מלווה האטה בת עשור ומדגיש את האתגרים הכלכליים שלפתחה של בייג'ינג בחמש השנים הבאות ואת מגבלות ארגז הכלים המוניטרי והפיסקלי העומד לרשותה.

- **קורונה** – בזמן שעולם עבר למתכונת של חיים לצד הקורונה, הפוליטיזציה של הרפואה הציבורית בסין - מדיניות ה"אפס-קורונה" - מכניסה את תושביה לסגרים דרקוניים בלתי נגמרים. לצד שחיקה הולכת וגוברת של החוסן הכלכלי והנפשי של התושבים, למדיניות הנוכחית חלק משמעותי בפגיעה בצמיחה ומכיוון שאינה בת-קיימא, מומחים מקווים שהקונגרס יסמן הקלה במדיניות.
 - **מדיניות חוץ** – ש"י צפוי להמשיך להצעיד את סין "למרכז הבמה העולמית", כך שמדיניות החוץ האסרטיבית של בייג'ינג צפויה להימשך גם היא ביתר שאת. כל זאת והפגיעה השיטתית בזכויות אדם בתוך המדינה יובילו להתדרדרות נוספת ביחסים עם שכנותיה והמערב. בימים אלה, פרויקט הדגל של ש"י, יוזמת החגורה והדרך (BRI), זוכה ל"מתיחת פנים" בשל ההאטה הכלכלית והקשיים בשטח המלווים את יישומו. במסגרת מיזמי התשתיות היומריים ישולבו פרויקטים "קטנים אך יפים", בדגש על חיבוריות דיגיטלית ושתוף פעולה ברפואה, טכנולוגיות ירוקות ותעשיית החלל. במקביל ל-BRI, סין תתמקד ביוזמות פיתוח וביטחון אזוריות וגלובליות בהובלתה, בדגש על יוזמת הפיתוח הגלובלית (GDI) ויוזמת הביטחון הגלובלית (GSI). לכאורה מדובר ביוזמות פתוחות לכל, אך ניכר שבבסיסן הן נועדו לספק אלטרנטיבה למסגרות בהובלה אמריקאית.
 - **יריבות עם ארצות הברית** – אם בחמש השנים שחלפו עוד ניתן היה להגדיר את יחסי המעצמות כשותפות מתוחה, חמש השנים הבאות תעמודנה בסימן תחרות מקיפה ורב-זירתית: טכנולוגית, כלכלית, ביטחונית, דיפלומטית, פוליטית, ואידאולוגית. בשונה מהמלחמה הקרה, שתי היריבות הן שותפות סחר גדולות ונקודות ההשקה הרבות ביניהן תמשכנה להתקיים. עם זאת, העלייה במתיחות מגבירה את הסיכון בפן הביטחוני, כשטאיוואן מהווה נקודת החיכוך המסוכנת ביותר.
- הלחץ הנוכחי על ירושלים מצד בעלת בריתה ארצות הברית, שתחילתו בעידן ממשל טראמפ והמשכו ביתר שאת בתקופת הנשיא ביידן, צפוי רק לעלות, מה שיחייב שקיפות, תיאום ציפיות ושיתופי פעולה הדוקים מתמיד בין ישראל לבית הלבן, כדי לא לפגוע בשותפות האסטרטגית עם ארצות הברית ובה בעת ביחסים התקינים עם בייג'ינג.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט